**DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.**

**અહેવાલયોગ્ય**

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલીય હકૂમત

ફોજદારી અપીલ નં. ૭૦/૨૦૨૨

ઈશ્વરજી નાગજી માલી ... અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ...સામાવાળા

## ચુકાદો

ન્યાયમૂર્તિ એમ. આર. શાહ,

૧ અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા ફોજદારી પરચુરણ અરજી નંબર ૯૩૯૦/૨૦૨૧ માં તારીખ ૩૦.૦૭.૨૦૨૧ ના વાદગ્રસ્ત આદેશ કે જેમાં હાઈકોર્ટએ ભિલડી પોલીસ સ્ટેશન ખાતે સી. આર. નં. આઈ –

૧૧૧૯૫૦૦૮૨૦૧૦૫૬/૨૦૨૦ થી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨,૧૨૦ (બી), ૧૧૪,૩૦૪એ અને મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૭૭,૧૮૪ અને ૧૩૪ હેઠળ સજા પાત્ર ગુનાઓ માટે નોંધાયેલ એફ.આઈ.આર માં સામાવાળા નંબર ૨(આરોપી) ને જામીન પર છોડવાના નિર્દેશ કર્યો છે, તેનાથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા મૃતકના પિતાએ વર્તમાન અપીલને દાખલ કરી છે.

૨. આ ઘટના તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૨૦ના સવારે ૭ વાગ્યે બની હતી જ્યારે સામાવાળા નં.૨ તથા તેની પત્ની, દક્ષાબેન (મૃતક) સાથે ડીસા ખાતેના તેમના ઘરેથી ગેલા ગામમાં હનુમાનજી મંદિરની મુલાકાત લેવા માટે ચાલતા નીકળ્યા હતા અને સવારે લગભગ ૭ વાગ્યા આસપાસ જ્યારે તેઓ ચાલતા હતા ત્યારે મૃતકને પાછળથી ઝડપી ગતિએ ચાલતી ચાર પૈડાવાળા વાહન (સફેદ રંગની સ્વિફ્ટ ડિઝાયર) દ્વારા ટક્કર મારવામાં આવી હતી અને તે તરત જ ભાગી ગયો હતો. સામાવાળા નં.૨ એ તેમના પિતરાઈ ભાઈ સેવંતીભાઈ રણછોડજી ટાંકને જણાવેલ કે જ્યારે તેઓ સાથે ચાલતા હતા ત્યારે તેની પત્નીને ઝડપી ગતિએ ચાલતી કાર દ્વારા અકસ્માતે ટક્કર મારવામાં આવી હતી, આ વાર્તા ના આધારે સેવંતીભાઈ રણછોડજી ટાંકે શરૂઆતમાં અજ્ઞાત વ્યક્તિઓ સામે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૪એ અને મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૭૭,૧૮૪ અને ૧૩૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરી હતી.

૨.૧ તપાસ દરમિયાન નોંધાયેલા સાક્ષીઓના નિવેદનોને ધ્યાનમાં રાખીને અને સામાવાળા નંબર ૨ અને તેના મિત્ર કીર્ત્તિકુમાર કાનાજી વચ્ચે થયેલ કોલની વિગતોનું વિશ્લેષણ કરતા, એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળા નંબર ૨ એ અન્ય સહ–આરોપી સાથે મિલીભગતથી સ્વિફ્ટ ગાડીના ડ્રાઈવરને ૩.૨ લાખ આપીને મૃતકને પાછળથી ટક્કર મારી ને તે ગુના ને અકસ્માત તરીકે દર્શાવીને તેની પત્નીને મારી નાખવાનું ગુનાહિત કાવતરું ઘડ્યું હતું. તપાસ અધિકારી દ્વારા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨,૧૨૦ (બી) અને ૧૧૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ ઉમેરવા માટે અરજી કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૨૧ ના આદેશ દ્વારા, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે તપાસ અધિકારીને આરોપી સામે ઉપરોક્ત ગુનાઓ ઉમેરવાની પણ મંજૂરી આપી હતી.ત્યારબાદ વિગતવાર તપાસના સમાપન પર અને ૪૦ જેટલા વ્યક્તિઓ/સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા પછી અને સામાવાળા નંબર ૨ અને સહ–આરોપીના વચ્ચેની કોલ ડિટેઈલ મેળવીને, સામાવાળા નંબર ૨ અને અન્ય સહ–આરોપીઓ પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨,૧૨૦ (બી) અને ૧૧૪ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે.

૨.૨ તે સામાવાળા નંબર ૨ એ વિદ્વાન સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ નિયમિત જામીન અરજી દાખલ કરી હતી. તારીખ ૧૯.૦૫.૨૦૨૧ ના વિગતવાર આદેશ દ્વારા, દિયોદરના વિદ્વાન અધિક સત્ર ન્યાયાધીશ ઉપરોક્ત જામીન અરજીને

નામંજૂર કરેલ હતી. તે પછી, સામાવાળા નંબર ૨એ નિયમિત જામીન માટે સીઆર.પી.સી ની કલમ ૪૩૯ હેઠળ અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ ફોજદારી પરચુરણ અરજી નંબર ૯૩૯૦/૨૦૨૧ દાખલ કરી હતી.

વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ઉપરોક્ત અરજીને મંજૂરી આપી છે અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીને તથા ગુનાની ગંભીરતાને અને સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા આર્થિક લાભ માટે તેની પત્નીની હત્યા કરવા માટે ઘડવામાં આવેલા ગુનાહિત કાવતરાને ધ્યાનમાં લીધા વિના સામાવાળા નંબર ૨ને નીચે મુજબ ફકરા ૪ ની કલમો (iv) અને (v) નુ અવલોકન કરીને જામીન પર છોડવાનો નિર્દેશ કર્યો છે.ફકરા ૪ ની કલમો (iv) અને (v) માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો નીચે મુજબ છેઃ

> "(iv) રજૂઆતોના અંતે, એવું લાગે છે કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે અને તેથી, આવા નબળા પુરાવા પર વર્તમાન અરજદારને જામીન આપવાનો ઇનકાર કરવો તે કાયદેસર અને યોગ્ય નથી.

(v) અરજદાર સમાજમાં ઊંડા મૂળ ધરાવે છે, ભાગી જવાની અથવા સુનાવણીમાંથી છટકી જવાની અથવા પુરાવા/સાક્ષીઓ સાથે ચેડા કરવાની કોઈ આશંકા વ્યક્ત કરવામાં આવતી નથી."

હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર છોડવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદાથી વ્યથિત અને અસંતોષની લાગણી અનુભવતા, મૃતકના પિતાએ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૩. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પ્રદ્યુમ્ન ગોહિલે ઉગ્ર રજૂઆત કરી છે કે કેસના તથ્યો અને સંજોગોને જોતા, હાઈકોર્ટે સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે.

૩.૧ તે ભારપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી કોઈપણ સામગ્રી કે જે ચાર્જશીટ ભાગ છે અને ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતા પર ભાર મૂક્યો નથી.

૩.૨ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે હાઈકોર્ટે, આ એક પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાનો કેસ છે જેને પુરાવાનો નબળો ભાગ કહી શકાય એના સિવાય અન્ય કોઈ કારણો આપ્યા નથી.

૩.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરેલ સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરવાનો વાદગ્રસ્ત આદેશ , એ રમેશ ભવન રાઠોડ વિરુદ્ધ વિશનભાઈ હીરાભાઈ મકવાના (કોલી) અને અન્ય, (૨૦૨૧) ૬ એસ. સી. સી. ૬૩૦ કેસમાં નોંધાયેલા આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાની , તેમજ ભુપેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય (ફોજદારી અરજી નંબર ૧૨૭૯/૨૦૨૧, તા.૨૯.૧૦.૨૦૨૧ પર નિર્ણય લિધેલ) ના કેસમાં આ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણય અને મહિપાલ વિરુદ્ધ રાજેશ કુમાર,(૨૦૨૦) ૨ એસ.સી.સી ૧૧૮માં કેસમાં નોંધાયેલા આ અદાલતના નિર્ણયના વિરુદ્ધ છે.

૩.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વર્તમાન કેસમાં તપાસ દરમિયાન, એવું બહાર આવ્યું છે કે સામાવાળા નંબર ૨ આર્થિક મુશ્કેલીમાં હતો, તેણે પોતાના અને તેની પત્નીના સંયુક્ત નામે તારીખ ૨૯.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ ૩.૬૦ લાખ નો આકસ્મિક વીમા પૉલિસી લિધેલ હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ત્યારબાદ તેણે (અહીં સામાવાળા નંબર ૨) અન્ય સહ–આરોપી સાથે

મળીને નાણાકીય લાભ મેળવવા માટે તેની પત્નીને મારી નાખવાનું ગુનાહિત કાવતરું ઘડ્યું હતું અને આખરે તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૨૦ ના રોજ તેની પત્નીની હત્યા કરી હતી.

૩.૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તપાસ દરમિયાન તપાસ કરનાર અધિકારીએ ઘટનાઓની સાંકળને પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતી સામગ્રી એકત્રિત કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે તપાસ કરનાર અધિકારીએ સામાવાળા નંબર ૨ અને સહ–આરોપી કીર્તિકુમાર કાનાજી અને સહ–આરોપી સ્વિફ્ટ કારના ડ્રાઈવર વચ્ચે કોલની વિગતો એકત્રિત કરી છે અને તે જાણવા મળ્યું છે કે ત્રણેય એકબીજાના સંપર્કમાં હતા અને તેઓએ ઘટનાની તારીખે સવારે ૦૪:૨૨ થી ૦૬:૨૫ વચ્ચે વાત કરી હતી અને ત્યારબાદ મૃતકને સહ–આરોપી મહેશભાઈએ સવારે ૦૭:૦૦ વાગ્યે ટક્કર મારી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી હાઇકોર્ટે સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર છોડવા જોઈએ નહીં.

૪. ગુજરાત રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અર્ચના પાઠક દવેએ અપીલકર્તાને ટેકો આપ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને હાઇકોર્ટે સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર છોડવા જોઈએ નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિગતવાર તપાસ પછી, ગુનાહિત કાવતરું ઘડવા બદલ અને નાણાકીય લાભ માટે સામાવાળા નંબર 2 ની પત્નીની હત્યા

કરવા બદલ સામાવાળા નંબર ૨ અને અન્ય સહ–આરોપીઓ પર આઈ.પી.સી ની કલમ ૩૦૨ અને ૧૨૦(બી) હેઠળ ચાર્જશીટ કરવામાં આવી છે.

૫. સામાવાળા નંબર ૨ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી નીલમ સિંહએ દાખલ કરેલી અપીલનો વિરોધ કરતા રજૂઆત કરી છે કે, તપાસ પૂર્ણ થઈ ગઈ છે અને ચાર્જશીટ દાખલ કરી દીધેલ છે અને સામાવાળા નંબર ૨ની કસ્ટોડિયલ પૂછપરછ જરૂરી નથી, તેથી હાઇકોર્ટે પ્રતિવાદીને જામીન પર મુક્ત કરવામાં કોઇ ભૂલ કરી નથી, ખાસ કરીને જ્યારે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે.

૬. અમે સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન સલાહકારને લાંબા સમય સુધી સાંભળ્યા છે. અમે સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરતા હાઇકોર્ટ દ્વારા અપાયેલા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને આદેશમાંથી પસાર થયા છીએ. અહીં ઉપર પુનઃઉત્પાદિત ફકરા ૪ ની કલમો (iv) અને (v) માં કરેલ અવલોકનો સિવાય, પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે હાઇકોર્ટ દ્વારા વધુ કોઈ કારણો સોંપવામાં આવ્યા નથી. હાઇકોર્ટે પણ તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીનો કોઇપણ ઉલ્લેખ કર્યો નથી. હાઇકોર્ટે તપાસ દરમિયાન એકત્ર કરવામાં આવેલ સામગ્રી/પુરાવાઓને પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ પણ બિલકુલ ધ્યાનમાં લીધા નથી અને તેની પત્નીની હત્યાનું કાવતરું ઘડવાના

આવા ગંભીર ગુનામાં પણ પ્રતિવાદી નંબર 2 ને છોડી દેવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે, ફક્ત એવું અવલોકન કરીને કે તે સંજોગોવશાત્ પુરાવાનો કેસ છે, જે પુરાવાનો નબળો ભાગ છે અને પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને જામીન નકારવા તે કાયદેસર અને યોગ્ય નથી. જો તપાસ દરમિયાન પુરાવા/સામગ્રી એકત્રિત કરવામાં આવી હોય અને પ્રથમ દૃષ્ટિએ ઘટનાઓની સંપૂર્ણ સાંકળ સ્થાપિત થઈ હોય, તો માત્ર એ કારણથી કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે, તે આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરવાનો આધાર હોઈ શકે નહી. ઉપરોક્ત અવલોકન મુજબ, સામાવાળા નંબર 2 ને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે, હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે તપાસ દરમિયાન એકત્ર કરવામાં આવેલ કોઈપણ સામગ્રી/પુરાવાઓ જે ચાર્જશીટનો એક ભાગ છે એનો ઉલ્લેખ અને/અથવા વિચારણા કરી નથી.

૭. હાઇકોર્ટ દ્વારા સામાવાળા નંબર 2 ને જામીન પર મુક્ત કરવા માટે આપવામાં આવેલ અન્ય એક કારણ એ છે કે આરોપી સમાજમાં ઊંડા મૂળ ધરાવે છે અને ભાગી જવાની અથવા ટ્રાયલમાંથી છટકી જવાની કે પુરાવા/સાક્ષીઓ સાથે ચેડાં કરવાની આશંકા વ્યક્ત કરવામાં આવી નથી. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૨૦ બી સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ ગુનો કરવાના કેસમાં અને તેની પત્નીને મારી નાખવાનું કાવતરું ઘડવાના અને ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં

લેતા, ઉપરોક્ત કહેલ કારણ આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાનો આધાર ભાગ્યે જ હોઈ શકે છે.

૮. આ તબક્કે, જામીન મંજૂર કરવા અંગેના આ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયોને સંદર્ભિત કરવાની જરૂર છે.

અ) **ગુડીકાંતી નરસિમ્હુલુ અને અન્ય વિરુદ્ધ સરકારી વકીલ, આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટ ––(૧૯૭૮) એસ.સી.સી.૨૪૦માં,** ન્યાયમૂર્તિ કૃષ્ણ ઐય્યરે, ટ્રાયલ હેઠળની વ્યક્તિની સ્વાતંત્ર્યના સંદર્ભમાં ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૧ ની વિષયવસ્તુને વિસ્તૃત કરતી વખતે, જામીન આપતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના મુખ્ય પરિબળો નિર્ધારિત કર્યા છે, જે નીચે મુજબ કાઢવામાં આવ્યા છેઃ

> "૭. આમ તે સ્પષ્ટ છે કે આરોપની પ્રકૃતિ એ મહત્વપૂર્ણ પરિબળ છે અને પુરાવાની પ્રકૃતિ પણ સુસંગત છે. જો દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો અથવા તેણી પુષ્ટી કરવામાં આવે તો, પક્ષ જે સજા ને પાત્ર હોઈ શકે છે, તે પણ આ મુદ્દા પર લાગુ પડે છે.

૮. અન્ય સુસંગત પરિબળ એ છે કે શું ન્યાયના માર્ગને તે વ્યક્તિ દ્વારા નિષ્ફળ બનાવવામાં આવશે કે જે કોર્ટના સૌમ્ય અધિકારક્ષેત્રને હાલપુરતુ મુક્ત કરવાની માંગ કરે છે.

૯. કોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાયેલ, અરજદાર દ્વારા ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓમાં દખલગીરી કરવાની અથવા ન્યાયની પ્રક્રિયાને પ્રદૂષિત કરવાની સંભાવનાને કાયદાકીય સિદ્ધાંતો અને પ્રથાઓ માન્ય કરે છે. આ સંદર્ભમાં, જામીન માટે અરજી કરનાર વ્યક્તિના ભૂતકાળની તપાસ કરવી કે શું તેનો રેકોર્ડ ખરાબ છે કે કેમ–ખાસ કરીને એવો રેકોર્ડ જે સૂચવે છે કે તે જામીન પર હોય ત્યારે ગંભીર ગુનાઓ કરે તેવી શક્યતા છે, એ માત્ર પરંપરાગત જ નહીં પરંતુ તર્કસંગત પણ છે. રીઢા ગુનેગારના સંદર્ભમાં, તે ગુનાહિત ઇતિહાસનો એક ભાગ છે કે વિચારવિહીન જામીનના હુકમ જામીન લેનારને સમાજના સભ્યો પર વધુ ગુનાઓ લાદવાની તકનો ઉપયોગ કરવા સક્ષમ બનાવે છે.તેથી પ્રતિવાદીના ફોજદારી રેકોર્ડ વિશેના પુરાવાના આધારે જામીન અંગેનો વિવેકઅધિકાર તે એક અસંગત કવાયત નથી."

બી) **પ્રહલાદ સિંહ ભાટી વિરુદ્ધ દિલ્હીની એન.સી.ટી. અને અન્ય .–(૨૦૦૧) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૦માં** આ અદાલતે એવા પાસાઓ પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે જે જામીન માંગતી અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.તે નીચે પ્રમાણે કાઢવામાં આવી શકે છેઃ

> "જામીન આપવાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ દરેક કેસના સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતોના આધારે થવો જોઈએ, મનસ્વી રીતે નહીં.જામીન આપતી વખતે, અદાલતે આરોપોની પ્રકૃતિ, તેના સમર્થનમાં હોય તે પુરાવાની પ્રકૃતિ, દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો જે સજા થશે તેની તીવ્રતા, આરોપીનુ પાત્ર, વર્તન, આવક અને પ્રતિષ્ઠા, આરોપીને વિશિષ્ટ હોય તેવા સંજોગો, સુનાવણી દરમિયાન આરોપીની હાજરી મેળવવાની વાજબી સંભાવના, સાક્ષીઓ સાથે ચેડા થવાની વાજબી આશંકા, જનતા અથવા રાજ્યના વ્યાપક હિતો અને અન્ય સમાન વિચારણાઓને ધ્યાનમાં રાખવી પડશે. એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે કે જામીન આપવાના હેતુઓ માટે વિધાનમંડળે "પુરાવા" ને બદલે "માનવામાં આવે તેવા

વાજબી કારણો" શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે, જેનો અર્થ છે કે જામીનની મંજૂરી ધ્યાનમાં લેતી અદાલત માત્ર તેને સંતુષ્ટ કરી શકે છે કે શું આરોપી સામે કેસ સાચો છે અને ફરિયાદપક્ષ આરોપના સમર્થનમાં પ્રથમ દર્શનીય પુરાવા રજૂ કરી શકશે."

સી) **રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધ સુદર્શન સિંહ–(૨૦૦૨) ૩ એસ. સી. સી. ૫૯૮** કેસમાં આ અદાલતના ન્યાયમૂર્તિ બેનર્જીએ ભારપૂર્વક બોલતા જણાવ્યું હતું કે જામીનની બાબતોમાં વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ અદાલતે સમજદારીપૂર્વક હાથ ધરવા પડશે. સબળ તર્ક વિના જામીન ન આપી શકાય તે બાબત પર પ્રકાશ પાડતા, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૩. જામીનની મંજૂરી એ વિવેકાધીન આદેશ હોવા છતાં – આ પ્રકારની વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે, અલબત્ત બાબત તરીકે નહીં. કોઈ પણ સબળ કારણ વગરનો જામીન માટેનો આદેશ ટકી શકાતો નથી. જો કે, એ નોંધવાની જરૂર નથી કે જામીનની મંજૂરી અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી બાબતની સંદર્ભિત તથ્યો પર આધારિત છે અને, તે હંમેશા કેસ પ્રમાણે અલગ

અલગ હોય છે. જ્યારે સમાજમાં આરોપીના સ્થાન પર વિચાર કરી શકાય છે, પરંતુ તે પોતે જામીન મંજૂર કરવાની બાબતમાં માર્ગદર્શક પરિબળ ન હોઈ શકે અને તે હંમેશા જામીન મંજૂર કરવાની બાંયધરી આપતા અન્ય સંજોગો સાથે ફરજીયાત જોડાયેલું હોવું જોઈએ. જામીન મંજૂર કરવા માટે ગુનાની પ્રકૃતિ એ મૂળભૂત વિચારણાઓમાંની એક છે – ગુનો જેટલો વધુ ઘોર હોય છે, જામીન નામંજૂર થવાની સંભાવના તેટલીજ વધારે હોય છે, જોકે, તે મામલાના તથ્યાત્મક હકિકતો પર આધારિત હોય છે."

ડી) **કલ્યાણ ચંદ્ર સરકાર વિરુદ્ધ. રાજેશ રંજન ઉર્ફે પપ્પુ યાદવ અને અન્ય.– (૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. સી. ૫૨૮માં,** આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે જામીન અરજી પર વિચારણા કરતી અદાલત પુરાવાની વિગતવાર તપાસ અને કેસના ગુણદોષો પર વિસ્તૃત ચર્ચા કરી શકતી નથી, તેમ છતાં કોર્ટે જામીન મંજૂર કર્તી વખતે પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ યોગ્ય ઠેરવાય તેવા કારણો દર્શાવવા જરૂરી છે.

ઈ) **પ્રશાંત કુમાર સરકાર વિરુદ્ધ આશિષ ચેટર્જી–(૨૦૧૦) ૧૪ એસ. સી. સી. ૪૯૬ કેસમાં** આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યાં હાઈકોર્ટે અલબત્ત રીતે જામીન આપે છે, ત્યાં તે આદેશ વિવેકબુધ્ધીનો ઉપયોગ ન કરવાના દૂષણથી

પીડાય છે, જે તેને ગેરકાયદેસર બનાવે છે. આ કોર્ટે કયા સંજોગોમાં જામીન આપવાના હુકમને રદ્દ કરી શકાય તે નીચે જણાવ્યુ છે. આમ કરવામાં, કયા પરિબળોએ જામીન આપવાના કોર્ટના નિર્ણયને ફરજિયાત માર્ગદર્શન આપવું જોઈતું હતું તે પણ નીચે મુજબ વિગતવાર જણાવવામાં આવ્યા છેઃ

> "આ સામાન્ય બાબત છે કે આ અદાલત, સામાન્ય રીતે, હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન આપતા અથવા નકારી કાઢતા આદેશમાં દખલ કરતી નથી. જો કે, આ મુદ્દા પર આ અદાલતના ઘણા નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીને વિવેકપૂર્ણ, સાવધાનીપૂર્વક અને કડક રીતે તેની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો તે હાઈકોર્ટની સમાન રીતે ફરજ છે. તે સારી રીતે પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે કે, જામીન માટેની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, અન્ય સંજોગો સાથે, ધ્યાનમાં લેવાપાત્ર પરિબળો નીચે મુજબ છે: (૧) આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવા માટે કોઈ પ્રથમ દૃષ્ટિએ અથવા વાજબી આધાર છે કે કેમ; (૨) આરોપની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતા; (૩) દોષિત ઠેરવવા માં આવે તો તે સ્થિતિમાં સજાની તીવ્રતા; (૪) જો જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે તો આરોપીનું ફરાર થવાનું

અથવા ભાગી જવાનું જોખમ; (૫) આરોપીનું ચરિત્ર, વર્તન, આર્થિક અને સામાજીક સ્થિતિ; (૬) ગુનાનું પુનરાવર્તન થવાની સંભાવના; (૭) સાક્ષીઓની પ્રભાવિત થવાની વાજબી આશંકા; અને (૮) જામીન મંજૂર થવાથી ન્યાયનું નિષ્ફળ બનાવવાનું જોખમ."

એફ) **નીરૂ યાદવ વિરુદ્ધ. યુપી રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૧૬) ૧૫ એસ. સી. સી. ૪૨૨માં,** જામીન આપવાનો નિર્ણય કરતી વખતે સંતુલનમાં રાખવાની વિચારણાઓ પર આ અદાલતના શ્રેણીબધ્ધ ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, ફકરા ૧૫ અને ૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છેઃ

"૧૫. કાયદાની આ સ્થિતિ હોવાથી, તે વાદળ વિનાના આકાશની જેમ સ્પષ્ટ છે કે હાઈકોર્ટે આરોપીના ગુનાહિત ભૂતકાળની સંપૂર્ણપણે અવગણના કરી છે. હાઈકોર્ટે સમાનતાના સિદ્ધાંતને મહત્વ આપ્યુ છે. આપણે અહીં ઉપર પુનરાવર્તિત કરેલા ગુનાઓના સ્વરૂપમાં સામેલ હિસ્ટ્રીશીટર ના ગુનાઓ નાના નથી, જેથી તેને કસ્ટડીમાં ન રાખવામાં આવે, પરંતુ તે ગુનાઓ ઘોર પ્રકૃતિના છે અને આવા ગુનાઓ, કોઈ પણ પ્રકારની કલ્પનાથી, ગૌણ તરીકે

ગણી શકાય નહી. આવા કિસ્સાઓ વિશ્લેષણાત્મક મગજમાં મૂશળધાર વરસાદની સંભાવના ધરાવતી ગર્જના અને વીજળીનું સર્જન કરે છે. કાયદો અપેક્ષા રાખે છે કે ન્યાયતંત્ર આ પ્રકારના આરોપીઓને સ્વીકારતી વખતે સતર્ક રહે અને તેથી વિવેકઅધિકારનો ઉપયોગ સમજદારીપૂર્વક કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવે છે, મનસ્વી રીતે નહીં.

x x x

૧૮. કેસ સમાપ્ત કરતા પહેલા, અમારા દ્વારા એ પુનરાવર્તન લાભદાયક રહેશે કે તે જામીન રદ કરવાની અપીલ નથી કારણ કે દેખરેખ સંજોગોને કારણે રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવતી નથી.હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે કારણ કે ઘણા સુસંગત પરિબળોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી જેમાં આરોપીના ગુનાહિત ઈતિહાસનો સમાવેશ થાય છે અને તેથી તે વિચલિત આદેશ છે.તેથી, વાદગ્રસ્ત આદેશને રદ કરવો એ એક અનિવાર્ય પરિણામ છે."

૮.૧ **અનિલ કુમાર યાદવ વિરુદ્ધ રાજ્ય (એન. સી. ટી. દિલ્હી)–(૨૦૧૮) ૧૨ એસ. સી. સી. ૧૨૯ કેસમાં,** આ અદાલત દ્વારા અવલોકન કરીને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જામીન મંજૂર કરતી વખતે,નીચે મુજબની વિચારણાઓ સુસંગત છે, (૧) ગુનાની ગંભીરતાની પ્રકૃતિ; (૨) પુરાવા અને સંજોગોનું સ્વરૂપ જે આરોપી માટે વિશિષ્ટ છે; અને (૩) આરોપીની ન્યાયથી ભાગી જવાની સંભાવના; (૪) તેની મુક્તિથી ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓ પર તેની અસર, સમાજ પર તેની અસર; અને (૫) તેની ચેડા કરવાની સંભાવના.

૮.૨ જામીન મંજૂર કરતી વખતે સંક્ષિપ્ત કારણો આપવા પર ભાર મૂકતા, રમેશ ભવન રાઠોડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જામીન મંજૂર કરવા જોઈએ કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત હોવા છતા , હાઈકોર્ટે અથવા તો તે બાબત માટે, સેશન્સ કોર્ટ સીઆર. પી. સી. ની કલમ ૪૩૯ હેઠળ અરજી પર નિર્ણય કરતી વખતે ગુણદોષ પર તથ્યોનું વિગતવાર મૂલ્યાંકન શરૂ કરશે નહીં કારણ કે ફોજદારી સુનાવણી હજુ બાકી છે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જામીન આપતી કોર્ટે જામીન આપવા કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુસર ન્યાયિક વિવેકબુધ્ધિ નો ઉપયોગ કરવાની અને કારણો નોંધવાની (ગમે તેટલા સંક્ષિપ્ત હોય ) તેની ફરજને ટાળી શકતી નથી. એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે અરજીનું પરિણામ એક તરફ આરોપીની સ્વતંત્રતા તેમજ બીજી તરફ ફોજદારી ન્યાયના યોગ્ય

અમલીકરણના જાહેર હિત પર નોંધપાત્ર અસર કરે છે અને પીડિતો અને તેમના પરિવારોના અધિકારો પણ દાવ પર છે અને તેથી જામીન આપતી વખતે, કોર્ટે જામીન આપવા કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો પડે છે અને સંક્ષિપ્ત કારણો નોંધવા પડે છે. વધુમાં આ અદાલત દ્વારા ફકરા ૩૬ માં ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

> "૩૬. ફોજદારી કાર્યરીતિ અધિનિયમની કલમ ૪૩૯ હેઠળ જામીનની મંજૂરી એ ન્યાયિક વિવેકાધિકારના ઉપયોગને સામેલ કરતી બાબત છે. ન્યાયિક સંસ્થા તરીકે કોર્ટમાં નિહિત અન્ય કોઈપણ વિવેકાધિકારની જેમ, જામીન આપવા અથવા નકારવામાં ન્યાયિક વિવેકાધિકાર બિનસંરચિત નથી. કારણો નોંધવાની ફરજ એ એક નોંધપાત્ર રક્ષણ છે, કે જે અદાલતને સોંપવામાં આવેલી વિવેકાધિકારનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરે છે. ન્યાયિક આદેશમાં કારણોની નોંધણી એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે આદેશ અંતર્ગત વિચાર પ્રક્રિયા તપાસને આધિન છે અને તે તર્ક અને ન્યાયના ઉદ્દેશ્ય ધોરણોને પૂર્ણ કરે છે."

૯. વર્તમાન કેસના તથ્યો પર ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને લાગુ કરતા, અહીં હાઈકોર્ટ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર છોડવાનો વાદગ્રસ્ત હુકમ તથ્યો તેમજ કાયદાકીય રીતે ટકી શકે નહી. હાઈકોર્ટ દ્વારા જે પણ કારણો આપવામાં આવ્યા છે તે સુસંગત નથી. અહીં ઉપર અવલોકન કર્યા મુજબ, હાઈકોર્ટે તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સુસંગત સામગ્રી/પુરાવા જે આરોપનામાના ભાગ છે, તેના પર બિલકુલ ધ્યાન આપ્યું નથી. તપાસ દરમિયાન અને આરોપનામા મુજબ પણ એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે નાણાકીય લાભ માટે સામાવાળા નંબર ૨ એ તેની પત્નીની હત્યા કરવા માટે અન્ય સહ–આરોપીઓ સાથે ગુનાહિત કાવતરું ઘડ્યું અને તેને આકસ્મિક કેસ બનાવવાનો પ્રયાસ કર્યો. તપાસ દરમિયાન, એવું બહાર આવ્યું છે કે તારીખ ૨૯.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ સામાવાળા નંબર ૨એ તેની પત્ની સાથે સંયુક્ત રીતે ૩.૬૦ લાખ ની અકસ્માત વીમા પૉલિસી લીધી હતી. આ ઘટના તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૨૦ સવારે ૭ વાગ્યે બનેલ. તપાસ દરમિયાન અને કોલની વિગતો પરથી જાણવા મળ્યું છે કે સામાવાળા નંબર ૨ અન્ય સહ–આરોપી સાથે તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૨૦ના રોજ ફોન પર સવારે ૦૪:૨૨ થી ૦૬:૨૫ વાગ્યા સુધી સતત સંપર્કમાં હતો. ફરિયાદપક્ષ પક્ષના જણાવ્યા મુજબ, તપાસ દરમિયાન અને આરોપનામા અનુસાર, કાવતરાના ભાગરૂપે, સામાવાળા નંબર ૨–લલિતભાઈ ગણપતજી ટાંક તેની પત્નીને પગપાળા હનુમાનજી મંદિરએ લઈ

ગયો અને રસ્તામાં તક મળતાં જ તેણે સહ–આરોપી કીર્તિકુમાર કાનાજીને યોજનાને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટે ફોન કર્યો હતો. કીર્તિકુમાર કાનાજીએ અન્ય સહ–આરોપી મહેશ (સ્વિફ્ટ કારના ડ્રાઈવર) ને ફોન કર્યો અને ત્યારબાદ સહ–આરોપી મહેશે મૃતક દક્ષાબેનને ઉપરોક્ત કાર દ્વારા પાછળની બાજુથી ટક્કર મારી અને હત્યા કરી જેથી તેને આકસ્મિક મૃત્યુ ગણી શકાય. આ બધા સમય દરમિયાન, તમામ આરોપી ફોન કોલ્સ પર સંપર્કમાં હતા. તેથી, ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને અને સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા કરેલ ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતાને જોતા, હાઈકોર્ટે સામાવાળા નંબર ૨ ને જામીન પર છોડવાના ન હતા.

સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના માપદંડોને ધ્યાનમાં લીધા નથી અને તે પણ કાવતરું ઘડીને તેની પત્નીની હત્યા કરવા જેવા ગંભીર ગુનામાં. હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરેલ સામાવાળા નંબર ૨ને મુક્ત કરતો વાદગ્રસ્ત હુકમ ટકી શકે તેવો નથી અને તે રદ કરી બરતરફ કરવા પાત્ર છે.

૧૦. ઉપરોક્ત બાબતો અને જણાવેલા કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન અપીલને મંજૂર કરવામાં આવે છે. અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નંબર ૯૩૯૦/૨૦૨૧ માં સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરવાનો તારીખ ૩૦.૦૭.૨૦૨૧ના

પસાર કરાયેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને આદેશ, અહીં રદ કરીને બરતરફ કરવામાં આવે છે. અહીં સામાવાળા નંબર ૨ને જામીન પર મુક્ત કરતો વાદગ્રસ્ત હુકમ અમારા દ્વારા રદ કરીને બરતરફ કરતા, સામાવાળા નંબર ૨ને આજથી એક અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર સંબંધિત કોર્ટ/જેલ અધિકારીઓ સમક્ષ આત્મસમર્પણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. જો કે, એવું સૂચન કરવામાં આવે છે કે આ ચુકાદામાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો માત્ર જામીનના પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવાના હેતુ માટે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ કેસની સુનાવણી સાથે આગળ વધશે અને કાયદા અનુસાર તેમજ બંને પક્ષો દ્વારા આગળ કરેલ પુરાવાના આધારે તેનો નિર્ણય લેશે.

.....ન્યાયમૂર્તિ.

[એમ. આર. શાહ]

.....ન્યાયમૂર્તિ.

[સંજીવ ખન્ના]

નવી દિલ્હી;

૧૮ જાન્યુઆરી,૨૦૨૨.

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

**DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.**